

Інформаційні матеріали щодо розвитку особистісних якостей учителів і здобувачів освіти, важливих для успішної взаємодії

Рекомендації вчителям

Шляхи, способи, методи та прийоми впливу на мотивацію дитини до навчання

Загальні стратегії формування мотивів:

Необхідно вибудовувати теоретичну логіку предмета, правильно орієнтувати дітей щодо формування в них розумових дій, щоб в учнів не виникло безпорадності перед новим навчальним матеріалом. Учителю треба зробити учня співучасником навчання, а не виконавцем його волі. Мотивацією може бути окреслення перспектив вивчення теми, визначення мети вивчення навчального матеріалу, удосконалення навичок, необхідних для розв'язання проблеми, усвідомлення співучасті і взаємодії з іншими.

Потрібно брати до уваги навчальні потреби, які в учнів уже сформовані. Учитель має добирати такий навчальний матеріал, який би викликав інтерес до пізнання нового. Учень має усвідомити, що знання потрібні йому для досягнення певної конкретної мети.

На уроці потрібно чергувати методи і форми навчання. Різноманітність заохочує здобувачів освіти до діяльності, мотивує їхню роботу. Рольові ігри, дискусії, мозкові штурми, демонстрації, проектна діяльність, створення аудіовізуальних презентацій, робота в малих групах – усе це стимулює учнів до вивчення навчального матеріалу.

Перед кожним учнем треба ставити реалістичні вимоги. Вимоги учителя мають бути високими, але не настільки, щоб учні не могли їх виконати і тому втрачали інтерес до навчання. На початку вивчення теми вчитель повинен ознайомити здобувачів освіти із вимогами, пояснити, чого вони мають навчитися, допомогти кожному учневі поставити перед собою цілі, яких він має досягнути. Нереальні цілі можуть призвести до розчарування і втрати інтересу до навчання. Крім того, цілі, визначені самим учнем, завжди є більш ціннісними, ніж поставлені вчителем або батьками.

Ускладнювати вимоги потрібно поступово. На початку семестру вчитель має створити для учня ситуацію успіху, а потім поступово підвищувати вимогливість. Учитель не повинен забувати про диференціацію навчання. Якщо вправи включають різнорівневі за складністю завдання, то

кожен учень матиме змогу відчутися успіх під час виконання завдань доступного для нього рівня.

Потрібно забезпечити оперативний зворотний зв'язок учителя й учня та якомога коротший термін перевірки письмових робіт. Похвала й винагорода мають бути публічними. Зворотний зв'язок слугуватиме стимулом, він має бути чіткий і конкретний. Треба пояснювати учневі, у чому може бути його подальший прогрес, указати на сильні й слабкі сторони виконання роботи. Бажано створити умови, за яких школяр зможе ознайомитися з кращими роботами однокласників (зачитування фрагментів роботи на уроці, організація виставки робіт, викладання всіх творчих робіт в учительському блозі тощо).

Учень має очікувати на нагороду за успіх. Позитивні і негативні коментарі впливають на мотивацію. Похвала підвищує в учнів упевненість у собі, зміцнює почуття власної гідності. Учитель обов'язково повинен похвалити слабких учнів навіть за докладені зусилля, навіть якщо робота є невдалою!!!

Аналізуючи (і особливо критикуючи!) учнівську роботу необхідно бути конкретним. Учень має відчутися, що вчитель критикує певні невдалі сторони роботи, а не його самого. Необхідно уникати принизливих коментарів.

Треба уникати жорсткої конкуренції між учнями. Конкурс викликає тривогу, що може перешкоджати навчанню. У жодному разі не можна порівнювати учнів між собою, краще порівняти нинішні досягнення учня з його попередніми. При цьому треба зосереджуватися на прогресі, удосконаленні, а не негативних сторонах.

На уроках, де це можливо, необхідно залишати за учнем право обирати види роботи. Учень охоче виконує завдання, вибрані з переліку. Тому якщо альтернативні завдання формують однакові поняття, треба пропонувати учням на вибір вправи, теми для презентацій чи творчих робіт, домашні завдання.

Подолати низьку мотивацію учнів до навчання можна, переглянувши методи, форми і стилі навчання.

Шляхи формування мотивації здобувачів освіти до навчання та підвищення їх навчальних досягнень:

1. Щоденна увага до кожного учня, визнання його особистості.
2. Своєчасна ліквідація прогалин у знаннях і організація оперативної допомоги кожному учневі, що відстає у навчанні.
3. Формування мотивації навчання як необхідного стимулу бажання учня до навчання.
4. Перехід до інноваційних методів навчання, що дають можливість розкрити потенційні можливості кожного учня, повірити у власні сили.
5. Організація освітнього процесу з визначенням трьох головних видів складності під час пояснення матеріалу, його закріплення і оцінювання.
6. У підготовці будь-якої теми навчальний матеріал поділяти на кілька блоків.
7. Вивчення умов, в яких виховується кожна дитина, врахування їх у навчальній діяльності.
8. Співпраця з батьками, спільне формування педагогічної культури сім'ї.

Рекомендації щодо формування внутрішньої мотивації на уроці

- Вивчити особливості вікової мотиваційної сфери.
- Зважати на провідні вікові мотиви.
- Використовувати різноманітні форми й методи організації роботи, особливо зовнішньо привабливі й цікаві, що враховують суб'єктивний досвід учнів щодо теми, яка розглядається.
- Створювати атмосферу зацікавленості кожного учня як у власній роботі, так і в роботі всього класного колективу.
- Стимулювати здобувачів освіти до використання різноманітних способів виконання завдань на уроці без побоювання помилитися, одержати неправильну відповідь.
- Заохочувати прагнення учнів до самостійної роботи, аналізувати під час уроку різні способи виконання завдань, запропоновані дітьми, відзначати

та підтримувати всі прояви діяльності, що сприяють досягненню здобувачами освіти мети.

- Створювати педагогічну ситуацію спілкування, що дозволяє кожному учневі, незалежно від ступеня його готовності до уроку, виявляти ініціативу, самостійність і винахідливість у способах роботи.
- Обговорювати з учнями наприкінці уроку не лише те, «що ми дізналися» (що опанували), але й те, що сподобалось (не сподобалось) та чому; що хотілося б виконати ще раз, а що зробити по-іншому.
- Під час опитування на уроці (виставлення оцінок) аналізувати не лише правильність (неправильність) відповіді, але і її самостійність, оригінальність, бажання учня шукати та знаходити різноманітні способи виконання завдань.
- Оголошуючи домашнє завдання, слід повідомляти не лише його зміст та обсяг, але й давати докладні рекомендації щодо раціональної організації навчальної роботи, яка забезпечить виконання домашнього завдання.

Особливості мотивації навчання відповідно до вікових особливостей учнів

Найдієвішим і найефективнішим внутрішнім стимулом є прагнення до пізнання нового, що ґрунтується винятково на інтересі до предмета пізнання. Якщо за можливості вибору певного навчального предмета дитина не обирає той предмет, який обрала більшість її друзів, а йде на урок, який їй самій цікавий, то таким чином вона демонструє яскравий приклад внутрішньо вмотивованої поведінки.

Процес формування навчальної діяльності набуває ряд специфічних особливостей відповідно до певного вікового періоду.

В початковій школі дитина може досить успішно вчитися, орієнтуючись на оцінку вчителя або думку батьків. Якщо домінуючим мотивом у цьому віці у більшості дітей є прагнення зробити приємність дорослому, що є авторитетним для дитини, порадувати його своїми успіхами або небажання вислуховувати докори, то в старших класах вплив такого мотиву втрачає свою актуальність. На перший план виходить прагнення бути кращим або хоча б не гіршим за інших. Звичайно, і такі мотиви мають місце, але вони не повинні бути основними, визначальними в навчальній діяльності дитини. Такі мотиви мають відігравати вторинні, допоміжні ролі, надаючи шкільному життю учня яскравості, привабливості. Умовою успішного навчання все ж є мотивація, котра спонукає дитину до певної діяльності з метою розширення й

поглиблення своїх знань, підвищення впевненості та незалежності від зовнішніх факторів.

Працюючи над формуванням мотивації дитини, потрібно враховувати психологічні особливості її віку (провідну діяльність, особистісно значущих для неї людей тощо), її індивідуальні особливості та специфіку предмета.

Так, для учнів початкової школи, важливою діяльністю ще є ігрова, а головними людьми у житті – батьки та перша вчителька. У початковій школі навчальна діяльність всіх учнів підтримується переважно за рахунок самозадоволення, зростання самооцінки, самоповаги, усвідомлення необхідності навчання. Стимулом для цього є похвала, хороша оцінка. Тому для цього вікового періоду важливо:

1. «Навчати, граючись» або «граючись, навчати». Бо гра — це спосіб життя і діяльності дитини. Гратися — це завжди весело, цікаво. Під час гри дитина позасвідомо, без напруги засвоює, і закріплює надзвичайно багато інформації.

2. Створення ситуації успіху для дитини, формування у неї віри у власні сили.

3. Розвивати природну допитливість дитини, зробити процес навчання цікавим для школяра.

4. Встановити позитивні стосунки із батьками здобувачів освіти. Від ставлення до школи та до вчительки всієї сім'ї та дитини залежить і бажання цієї дитини вчитися.

4. Навчити учнів поділяти складні завдання на етапи і виконувати ці етапи послідовно. Це знизить у дитини напруження перед великими і складними завданнями, додасть їй впевненості та навчить планувати свою діяльність.

5. Враховувати, що за типом сприйняття нового матеріалу учнів умовно можна поділити на три типи: візуали, аудіали та кінестетики. Добирати такі методи, прийоми та засоби навчання, за яких учень будь-якого з цих типів був би успішним і почувався б комфортно.

Для учнів молодшого підліткового віку. При переході дитини з початкової школи до 5-го класу різко збільшується рівень навчального навантаження, змінюється характер завдань та взаємостосунків з більшою кількістю вчителів. Посилюється важливість вміння дитини самій організовувати власну діяльність.

1. У цьому віці дуже допомагає чіткий розпорядок дня. Співпрацюючи з батьками учнів, допоможіть учневі раціонально спланувати свій час, врахувати необхідність і навчання, і відпочинку.

2. Використовуйте дитячу цікавість. Діти відрізняються цікавістю. Тому вони виявляють особливу увагу до нових і невідомих обставин.

3. «Вплітайте» у канву уроку ефект загадки. Через дитячий інтерес ідіть до нового дитячого інтересу, іноді використовуйте ефект загадки. Учні охоче займаються різноманітними «мудрими» проблемами. Тому вони із задоволенням розгадують загадки, кросворди тощо.

4. Надто складні навчальні завдання, як і надто прості, негативно впливають на формування та зростання внутрішньої мотивації, оскільки не дають дитині змоги реалізуватися, виявити ефективність і майстерність у виконуваному, внаслідок чого руйнується почуття компетентності, знижується самооцінка й самоповага.

5. Ще однією важливою умовою зростання внутрішньої мотивації є така характеристика навчальних завдань, як новизна і непередбачуваність, що, як правило, викликає внутрішній інтерес дитини.

6. Навчання, яке ґрунтується на внутрішній зацікавленості, буде значно успішнішим, тому що при наявності такої зацікавленості дитина здатна працювати довше без будь-яких зовнішніх підкріплень. Водночас переважання зовнішньої мотивації сприяє зниженню пізнавальної активності. Тому досить часто при зникненні зовнішніх стимулів дитина втрачає інтерес до навчання. Школярі, яких приваблює насамперед інтерес до самого процесу навчання, схильні обирати складніші завдання, що позитивно впливає на розвиток їхніх пізнавальних процесів. Учні із зовнішньою мотивацією, як правило, не одержують задоволення від подолання труднощів під час вирішення навчальних завдань. Тому такі діти обирають простіші завдання й виконують лише те, що необхідно для одержання підкріплення. Отже, потрібно звести до мінімуму зовнішні стимули і розвивати внутрішні. Але для цього необхідною умовою є підвищення педагогічної освіти і батьків школярів, які повинні дотримуватися єдиних вимог із педагогами.

7. Молодші підлітки особливо потребують упевнених, справедливих і авторитетних батьків. «Від дорослих вони чекають схвалення кожної своєї роботи, постановки здійснених завдань, пошани своєї незалежності», – уточнює Людмила Петрановська. Працюйте з батьками учнів – допоможіть їм зрозуміти, що поступово підліткам потрібно надати право самим відповідати за те, як вони вчаться. Нехай батьки поступово ослаблюють контроль за виконанням домашніх завдань чи рівнем оцінки, але будуть уважним до того, чим живе дитина. Для підлітків кращим мотивом діяльності будуть інтерес і підтримка з боку батьків, а не їхній контроль. Основи цих стосунків потрібно закладати вже у 5-6 класах– аби у 7-8 не згубити взаєморозуміння з дитиною.

Для старших підлітків провідною діяльністю є спілкування, основними значущими особистостями – ровесники, друзі. Діти у цьому віці емоційно вразливі, чутливі до критики, невдач і помилок. Кращим засобом впливу на них є повага, визнання особистості. Тому варто звертати увагу на можливість школяра виразити свою індивідуальність, висловити власну думку, поспілкуватися без небезпеки отримати зауваження, проявити самостійність, підвищити самооцінку:

1. Обирайте такі методи діяльності на уроці, які дозволяють підліткам реалізувати потребу у спілкуванні – наприклад, інтерактивні методи навчання.

2. Дуже добре, якщо навколо учня на уроці створюється атмосфера свободи вибору: йти до дошки чи відповідати з місця, виконувати це завдання чи інше, тощо.

3. До найбільш значущих прийомів соціальної мотивації можуть бути віднесені встановлення відносин співпраці між вчителем і учнями, залучення учня до організації учбового процесу, до важливої діяльності. Основними прийомами в даній категорії можна назвати всі проблемні, частково-пошукові і евристичні ситуації, які створюються на уроках.

4. Бачити успіхи і не помічати невдачі. Адже невдача веде до розчарування — розчарування веде до браку мотивації — брак мотивації веде до прямої відмови зробити ще одну спробу. І навпаки, успіх веде до перемоги — перемога веде до мотивації — мотивація веде до бажання перемагати — і до нових успіхів.

5. Дуже ефективним прийомом є міжпредметна мотивація - вона стимулює учнів на одних уроках до вивчення інших предметів.

6. Підвищення рівня самооцінки дитини, зміцнення її віри у власні сили – шляхом створення ситуації успіху, похвали, поступового підвищення рівня вимог. Задовольніть потребу учня у визнанні іншими людьми.

7. Зміна характеру завдань. Підліткам швидко набридають однотипні завдання – тож варто давати нові, незвичні, цікаві, зовнішньо привабливі.

До основних методів формування пізнавального інтересу належать: дискусія, диспут, включення учнів у ситуацію особистого переживання успіху в навчанні, в інші ситуації емоційно-моральних переживань (радості, задоволення, здивування тощо), метод опори на здобутий життєвий досвід, проблемні методи навчання, метод пізнавальної, дидактичної, рольової гри та ін.

До методів емоційного стимулювання навчання належить прийом створення ситуації зацікавленості, тобто використання цікавих для учнів прикладів, парадоксальних фактів, проведення дослідів. Підвищують інтерес

до навчання цікаві аналогії, зокрема зіставлення наукових і життєвих тлумачень окремих природних і суспільних явищ.

8. Максимально можливий зв'язок навчального матеріалу із реальним життям, його значущість особисто для дитини. Організуйте чітке бачення учнями результатів діяльності (інформації, умінь і навичок), які їм стануть у нагоді, та способів можливої діяльності.

9. Використовуйте інтереси та нахили дитини. Починайте з того, що цікавить ваших учнів. У важких випадках ідіть від яскравої форми до змісту, від емоцій до логіки.

10. Співпраця з батьками, спільне формування педагогічної культури сім'ї. Застосування методів формування почуття обов'язку і відповідальності у навчанні. До них належать: переконання, позитивний приклад, практичне привчання до виконання вимог, створення сприятливих умов для спілкування, заохочення і пошуку, оперативний контроль за виконанням вимог, осуд, подяка, нагорода та ін. Методи і прийоми стимулювання обов'язку і відповідальності взаємодіють з методами виховання, що пов'язує процеси навчання і виховання.

Для старшокласників життя у школі проходить під знаком необхідності вибору подальшого життєвого шляху, майбутньої професії тощо. Інтерес до знань залежить від атмосфери у школі, від престижності освіти серед друзів, від планів самої дитини на своє майбутнє, від усвідомленості необхідності навчальних знань. Провідним стає бажання продемонструвати свою неповторність.

Тому для підвищення мотивації старших школярів враховуйте наступне:

1. Старшокласник повинен відчувати, що ви поважаєте його як особистість, поважаєте його вибір. Не примушуйте дитину до навчання силою, не «читайте нотацій». Знайдіть можливість поговорити «на рівних», висловити свої аргументи, але «не тисніть», продемонструйте дитині, що залишаєте саме за нею право прийняти остаточне рішення. Якщо воно несприятливе – перегляньте свої методи роботи на уроці. Постарайтеся зробити навчальну діяльність цікавішою, різноманітнішою – аби дитина мимохіть втягнулася в процес.

2. Поставте під сумнів доступну учням логіку пояснення. До пошуку пояснень підштовхують протиріччя (суперечності). Діти прагнуть осмислювати і впорядковувати навколишній світ. Коли вони стикаються з протиріччями, то намагаються дати їм пояснення. Якщо вам пощастить поставити під сумнів доступну учням логіку пояснення, розкрити або

продемонструвати в навчальному матеріалі суперечності, тоді ви пробудите в них інтерес до пізнання істини.

3. Одним із безлічі існуючих шляхів і засобів, вироблених практикою, для формування стійких пізнавальних інтересів і мотивів, є застосування в освітньому процесі інформаційних технологій. Під інформаційною технологією навчання розуміють сукупність форм організації взаємодії викладача й учня під час освітнього процесу. Найбільш ефективними методами формування мотивації учіння служать: інтегровані уроки, рольові ігрові технології, формування пізнавальної мотивації через зв'язок матеріалу, що вивчається, з життям, показу наслідку вчинків, формування відчуття обов'язку, відповідальності, профорієнтації, навчання з комп'ютерною підтримкою, залучення здобувачів освіти до участі в управлінні учбовим процесом (науково-дослідні проєкти), оцінна діяльність як прийом формування соціальної мотивації, та інші.

4. Дайте учням можливість продемонструвати власну виключність шляхом виконання індивідуальних завдань, які відповідають інтересам, здібностям, потребам дитини; використовуйте творчі завдання.

5. Співпрацюйте з батьками старшокласника. Налаштуйте їх на те, що вони мають спілкуватися з дитиною як з рівною особистістю, надавати їй право обирати і помилятися, знати інформацію про фінансові можливості сім'ї та перспективи у подальшому житті. Однак старшокласник не повинен сумніватися у тому, що батьки підтримають його у будь-якій ситуації – це надасть йому впевненості під час прийняття рішень.

Методичні поради вчителю для посилення мотивації навчання учнів на уроці

Порада 1. Створіть на уроці умови для виконання завдання різними шляхами. Дайте можливість використати малюнок, оповідь, тести, розрахункові задачі, практичну роботу, ігрові моменти тощо.

Порада 2. Створіть психологічний клімат, за якого діти не бояться висловити помилку думку, знаючи, що то – пошук істини. Переконуючи учня, доводячи істину, не ображайте його, не зачіпайте його гідність, самолюбство. Будьте щедрі на похвалу.

Порада 3. Система контролю знань також має враховувати індивідуальні властивості здобувачів освіти.

Порада 4. Добираючи методи навчання, не забувайте про їхню різноманітність. Запроваджуючи нові методи, пам'ятайте і про класичну дидактику.

Порада 5. Інтелігентність – це вміння зважати на інших. Успіх, хай і не одразу, прийде до вас, якщо ви поважатимете гідність учнів, якщо не вдаватиметесь до крику, гримання, якщо не „стоятимете над ними”, а йтимете поруч на шляху до знань і моральної досконалості.

Порада 6. Помітивши в учневі щось властиве лише йому, учитель дістає точку опори для контакту. Завжди і в усьому ставтеся до учня як до особистості. Найнебезпечніше – це вчительова зарозумілість, ілюзія власного всевладдя.

Порада 7. Пояснюючи матеріал і контролюючи знання, використовуйте і поєднуєте різні форми навчання. Нехай здобувачі освіти самі обирають шлях розв'язування домашнього завдання.

Порада 8. Намагайтеся за будь – якої можливості використати завдання для формування особистості учня. Спрямуйте його інтерес до самого себе, на поліпшення результатів навчання.

Порада 9. Орієнтуйте здобувачів освіти, особливо старшокласників, на високий рівень самостійної роботи. Недарма Чарльз Дарвін казав, що всім, хоч трохи цінним, чого він навчився, він завдячує самоосвіті.

Порада 10. Пам'ятаючи, що безталанних людей немає, а є зайняті не своєю справою, дайте можливість не лише сильним, а й слабшим учням реалізувати свої здібності.

Порада 11. Хай учень побачить ваше поважне ставлення до його найпершого у житті відкриття. Переконайте його, що помилки під час творчого пошуку неминучі, отже, не слід їх боятися.

Порада 12. Давайте учням невеличкі цікаві завдання на літо – такі, що згодом сприятимуть успішному навчанню.

Порада 13. Відвідуйте уроки колег для вивчення психологічного клімату, взаємодії вчителя і учнів – особливо у класі, де у вас іще не все гаразд.

Порада 14. Спершу поставте здобувачам освіти реальні вимоги, а вже потім поступово „підносьте планку”.

Порада 15. Навчіть учнів звертатися до довідкових матеріалів і працювати з ними, пояснивши, що це допомагатиме їм у навчанні.

Порада 16. Уміння працювати Езоп називав справжнім скарбом. Привчіть здобувачів освіти до системи у роботі - це допоможе не лише їм, а й вам.

Порада 17. Під час тематичного контролю уникайте запитань, що надміру деталізують навчальний матеріал. Перевіряйте не лише теоретичні знання, а й уміння та загально навчальні навички.

Порада 18. Оцінюючи знання за всією темою, враховуйте не тільки перевіірочні роботи, а усі види навчальної діяльності (твори, домашні завдання, повідомлення, лабораторні роботи тощо), щоб не зневажати їхнє виховне та освітнє значення.

Порада 19. Плануючи навчальний матеріал, не забувайте про системний підхід. Будь-який курс ґрунтується на системі, в якій поступово розкриваються поняття і закономірності.

АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО ШКОЛИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЧИТЕЛЯМ

1. Враховуйте вікові особливості першокласників: рухову активність, переважання ігрового типу діяльності, недостатню сформованість вольової регуляції.
2. Порівнюйте роботу учня лише з його попередніми роботами, а не з роботами інших.
3. Уникайте критики учня при свідках, а також вживання слів «завжди», «ніколи».
4. Хваліть учня за найменші досягнення.
5. Дозволяйте учневі самостійно оцінювати свою поведінку та її наслідки.
6. Створюйте ситуації успіху.
7. Зменшуйте кількість заперечних слів та речень. Краще замінити їх на ствердні та позитивно спрямовані.
8. Не наполягайте на відповідях біля дошки тих дітей, які виявляють тривожність. Краще об'єднуйте їх у групки, що працюватимуть разом.
9. Для підтримання усних інструкцій використовуйте візуальну стимуляцію.
10. Давайте здобувачам освіти можливість виплескувати енергію (фізкультхвилинки, ігри на перервах).
11. Надавайте учням можливість висловлювані свої думки, підкреслюйте цінність почутого.

Пам'ятка класному керівникові

та вчителям - предметникам п'ятих класів

Можна полегшити долю п'ятикласників деякими суто організаційними заходами.

Заходи, що полегшують знайомство вчителів із дітьми:

1. Діти не знають імен учителів — протягом першої чверті, йдучи на урок, учитель має одягати візитку зі своїм ім'ям.

2. Класному керівникові та вчителям - предметникам потрібно зустрічатися зі своїми новими учнями до першого вересня, бажано, в кінці навчання у початковій школі.

3. Щоб знайомство вчителів із учнями пройшло швидше, вчителі швидше запам'ятали імена учнів, необхідно зробити візитки з іменами для всіх учнів класу.

Заходи, що сприяють організації роботи у класі:

1. Усім учителям, що працюють із класом, необхідно прийти на перші батьківські збори, аби ознайомити батьків із програмою і вимогами до предмета.

2. Рекомендується протягом першого місяця навчання перевіряти готовність дитини до уроку: наявність навчальних підручників, зошитів тощо. Це допоможе виробити у дітей навички підготовки до уроків.

3. Учителям - предметникам необхідно узгодити свою роботу, рівномірно розподіляючи навчальне навантаження із різних предметів; у першу чергу, це стосується домашніх завдань.

Заходи, що сприяють зниженню рівня тривожності у дітей

1. Протягом першого тижня навчального року потрібно провести екскурсію по школі, показати здобувачам освіти розміщення нових для них кабінетів та інших приміщень.

2. Класний керівник має скласти список правил для чергових і ознайомити із його змістом усіх учнів.

3. Категорично забороняється затримувати дітей після дзвінка на перерву.

4. Необхідно узгоджувати вимоги різних учителів і по можливості виробити єдині вимоги.

Пам'ятка учителям, які викладатимуть у 5-х класах

1. Відвідайте уроки в 4-му класі. Придивіться до своїх майбутніх учнів. Познайомтеся з методикою викладання в початкових класах.

2. Опрацюйте спеціальну психолого-педагогічну та методичну літературу.

3. Пам'ятайте: легше з першого уроку викликати до себе довіру, любов дитини, ніж потім подолати недовіру.

4. Не змінюйте різко методи роботи, використовуйте ігровий матеріал, інструктажі, пам'ятки, алгоритми, картки-опори, зразки виконання.

5. Протягом уроку та додому давайте конкретні доступні завдання і домагайтеся чіткого їх виконання.

6. Щоденно перевіряйте письмові роботи учнів, домагайтеся систематичної роботи над помилками.

7. Ретельно продумуйте заходи і прийоми розвитку мислення, усного та писемного мовлення учнів. Розробіть відповідний роздатковий матеріал.

8. Забезпечуйте систематичне повторення.

9. Уникайте перевантаження дітей.

10. Відвідуйте уроки колег, які викладають у 5-х класах.

Пам'ятка класному керівникові 5-го класу

1. Працюйте над формуванням колективу через різноманітні доручення, змінюючи групи.

2. Розвивайте почуття колективізму через спільну турботу про престиж класу (зовнішній вигляд, успіхи у навчанні, активна участь у загальношкільних заходах).

3. Пріоритет надавайте індивідуальній роботі (спостереження, бесіди, анкетування, доручення).

4. Уникайте гострих випадів у бік дітей, проявляйте стриманість, терплячість.

5. Пам'ятайте: діти потребують ласки, ніжності, турботи.

6. Вчасно і мудро підтримуйте дитячу активність.

7. Не забувайте: формування класного, батьківського та учительського колективів не менш важливе, ніж дитячого. Ретельно готуйтеся до батьківських зборів, проводьте сімейні вечори, активно залучайте батьків і вчителів до життя класу.

Правила педагогічного спілкування у взаємодії з учнями

Дотримання правил педагогічного спілкування у взаємодії з учнями вбереже педагога від багатьох труднощів та помилок, які підстерігають його в практичній діяльності.

- Успіх педагогічної діяльності насамперед залежить від культури спілкування.

- Моделюйте спілкування не «від себе», а від дітей, їх потреб та інтересів.

- Орієнтуйте своє педагогічне мовлення на конкретного учня, а не на абстрактну групу.

- Використовуйте різні види спілкування.
- Спілкуйтесь із дітьми на взаємних інтересах, проте не організовуйте спілкування «по вертикалі», зверху вниз.
- Постійно враховуйте психологічний стан окремих вихованців і колективу загалом.
- Дивіться на себе збоку, постійно аналізуйте свої вчинки й дії.
- Умійте слухати дітей, зважайте на їх думку.
- Намагайтесь зрозуміти настрій дитини і на цій основі моделюйте спілкування з ними.
- Спілкування не повинно призводити до конфліктів, а попереджувати їх.
- Не принижуйте людську гідність.
- Спілкування має бути систематичним. Не залишайте поза увагою «незручних» для вас дітей.
- Будьте ініціативним у спілкуванні.
- У процесі спілкування враховуйте стать вихованців.
- Уникайте штампів, постійно шукайте нові форми, засоби, методи і прийоми.
- Долайте негативні установки стосовно конкретного учня.
- У процесі спілкування уникайте абстрактної критики, оскільки це породжує опір.
- Якомога частіше усміхайтесь: це викликає позитивні емоції, спонукає до продуктивного спілкування.
- У процесі вашого спілкування частіше висловлюйте схвалення, заохочення.
- Відкрито виявляйте в дитячому колективі своє ставлення до здобувачів освіти.
- Постійно розвивайте свою комунікативну пам'ять, запам'ятовуючи педагогічні ситуації, їх перебіг.

Поради К. Роджерса для вчителя

Коли поєднуються любов і
майстерність,
Можна сподіватися на шедеври.
Дж.Рескін

К. Роджерс вважає, що вчитель зможе створити у класі потрібну атмосферу, якщо керуватиметься такими правилами

1. Від початку й упродовж навчального процесу демонструйте дітям свою повну довіру до них.
2. Допмагайте учням формулювати мету і завдання уроку, що стоять як перед групою, так і перед кожним учнем.
3. Завжди відштовхуйтеся від того, що в учнів є внутрішня мотивація до навчання.
4. Будьте для здобувачів освіти джерелом різноманітного досвіду, людиною, до якої завжди можна звернутися за допомогою, потрапивши у складну ситуацію.
5. Будьте таким для кожного учня.
6. Розвивайте в собі здатність відчувати емоційний настрій класу і приймати його (порівнювати свої дії із цим настроєм).
7. Будьте активним учасником групової взаємодії.
8. Відкрито виражайте свої почуття.
9. Прагніть до емпатії, що дозволяє розуміти почуття й переживання кожного школяра.

ПОРАДИ ВЧИТЕЛЯМ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ НАСТРОЮ

Будьте оптимістами! Педагогіка – наука оптимістична.
Не забувайте головного: діти – істоти парадоксальні (дорослі – теж).
Якщо в тебе з'явилося бажання вигнати учня з класу, вийди сам.
Учителю, вітайся з дітьми, це дуже важливо. Тонем, яким ви говорите "здрасстуй", теж можна виховувати і піднімати собі настрій.

Вмійте бути ледачим! Проблема педагогів у тому, що вони розвивають бурхливу діяльність, але забувають думати про себе. Пам'ятайте: думати про себе – ваш головний обов'язок.

Хваліть себе самого тричі на день: уранці, удень і ввечері. Застосовуйте таку магічну формулу самонавіювання: "Я геніальний, найкращий педагог. Усім педагогам педагог, мене діти слухаються, мене батьки поважають, мене адміністрація любить, а як я сам себе люблю, цього і не висловити".

Рекомендації для вчителя

ЩОБ УНИКНУТИ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ»

Плануючи робочий день, обов'язково виділяйте час для емоційного відпочинку. Так, обідню перерву можна із користю для здоров'я провести в найближчому парку або просто на вулиці, змінивши робочу обстановку. «Подорож» у переповненій маршрутці додому або на роботу можна замінити на прогулянку пішки.

Плануйте робочий тиждень, місяць із визначенням короткострокових і довгострокових цілей роботи, що дозволить фокусуватися на необхідних діях, підвищить мотивацію діяльності та зменшить кількість невиправданих емоційних витрат. Варто виділяти завдання та цілі, що є пріоритетними або такими, що виконуються найшвидше.

Варто впорядкувати власні думки та бажання. Не слід хапатися за все й одразу в гонитві за примарним результатом або похвалою керівника. Виділіть час для зустрічей із друзями, відпочинку із коханою людиною поза межами звичної повсякденності, відвідин мистецьких або спортивних заходів. Вихідні, особливо в теплу пору року, корисно проводити на відкритому повітрі, уникаючи пасивного проведення часу перед телевізором на дивані.

У пригоді стане професійний розвиток і самовдосконалення (обмін професійною інформацією з колегами, що дає відчуття світу ширшого, ніж той, який існує всередині окремого колективу – курси підвищення кваліфікації, конференції тощо). Крім суто професійної користі, такі заходи покликані активізувати взаємозв'язки з колегами, активне спілкування в нових умовах, а це відволікає від буденності та рутини.

Банальним, але важливим компонентом боротьби зі стресом є підтримування гарної фізичної форми. Між станом тіла й розумом є тісний зв'язок: неправильне харчування, зловживання спиртними напоями, тютюном посилюють прояви синдрому вигорання. Ні за яких обставин не можна

нехтувати повноцінним сном, адже тільки в цей час мозок відпочиває та накопичує енергію на наступний день ;

Нове хобі може не тільки додати задоволення у житті, а й допомогти почуватися більш мотивованим. Години, присвячені, приміром, вишиванню, збережуть дні, присвячені пошуку емоційного заспокоєння.

Категоричним правилом має стати відмові від роботи вдома та обговорення робочих проблем поза роботою.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПЕДАГОГАМ У РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Учитель не повинен повсякчас розхвалювати кращого учня. Не слід виділяти обдаровану дитину за індивідуальні успіхи, краще заохотити спільні заняття з іншими дітьми.

Учителеві не варто приділяти багато уваги навчанню з елементами змагання. Обдарована дитина буде частіше від інших переможцем, що може викликати неприязнь до неї.

Учитель не повинен робити з обдарованої дитини "вундеркінда". Недоречне випинання винятковості породжує найчастіше роздратованість, ревності друзів, однокласників. Інша крайність – зловмисне прилюдне приниження унікальних можливостей і навіть сарказм з боку вчителя – звичайно, недопустимі.

Учителеві треба пам'ятати, що в більшості випадків обдаровані діти погано сприймають суворо регламентовані заняття, що повторюються.

ПОРАДИ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ДОВІРИ МІЖ ПІДЛІТКОМ І ВЧИТЕЛЕМ В КРИЗОВИЙ ДЛЯ НИХ ЧАС

Уважно вислуховуйте підлітка. Прагніть до того, щоб підліток зрозумів, що він вам не байдужий і ви готові зрозуміти і прийняти його. Не перебивайте. Не показуйте свого страху. Відносьтесь до нього серйозно, з повагою.

Запропонуйте свою підтримку та допомогу. Постарайтесь переконати, що даний стан (проблеми) тимчасові і швидко пройдуть. Проявіть співчуття і покажіть, що ви поділяєте і розумієте його почуття.

Поцікавтесь, що найбільше в даний час турбує підлітка.

Впевнено опікуйтесь підлітком. Саме це допоможе йому у власні сили.

Використовуйте слова, речення, які сприятимуть встановленню контакту: розумію, звичайно, відчуваю, хочу допомогти.

В розмові з підлітком дайте зрозуміти йому, що він необхідний іншим і унікальний як особистість. Кожна людина, незалежно від віку, хоче мати позитивну оцінку своєї діяльності.

Недооцінка гірша, ніж переоцінка. Надихайте підлітка на високу самооцінку.

Вмійте слухати, довіряти і викликати довіру в нього.

Звертайтеся за допомогою, консультацією до спеціаліста, якщо щось насторожило вас у поведінці підлітка.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЧИТЕЛЯМ ЩОДО РОБОТИ З УЧНЯМИ, ЯКІ ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ГРУПИ РИЗИКУ

Необхідно дати відчувати дитині, що вона належить до групи, класу, не відторгнута і займає важливе місце в колективі. Однак не можна примушувати її жити в "кучі" і обов'язково бути на очах. Кожен має потребу в тому, щоб побути наодинці з самим собою, тим більше дитина.

Заохочуйте дитину в тому, щоб вона дозволяла собі приємно проводити час, яке потребує взаємодію з людьми.

Виставляйте малюнки дитини, поробки, твори, одним словом, все те, що може зацікавити оточуючих. Це буде підвищувати впевненість дитини в собі, почуття самостійності. Хваліть її частіше. Допоможіть їй розпізнати та виразити приховані почуття, використавши для цього такі надійні канали, як малювання, роботу по дереву, ліплення, шиття ляльок, читання вголос розповідей, музику. Частіше запитуйте що вона відчула в тій чи іншій ситуації...

Дізнайтесь, з ким дитина хотіла б працювати в групі і хто з дітей має на неї найбільший вплив. Розробіть план дій для дитини з його бажаним партнером.

Записуйте на аркуші паперу або реєструйте подумки скільки разів на день ви звертались до дитини і скільки разів ви висловили позитивні репліки і коментарі в її адресу. Перевіряйте цей "список" в кінці дня. Це буде нагадувати вам про ваше добре починання і про успіхи вашої дитини.

Рекомендації вчителям, щодо підтримки дисципліни в класі

Дисципліна – це умова, засоби й результат виховання, вона потребує зустрічних зусиль. Головною умовою дисциплінованої поведінки здобувачів

освіти є доброзичливі відносини між учителями і учнями. Необхідно враховувати, що дисципліну в класі обумовлюють раніше нагромаджений досвід поведінки учнів, організованість класу, ставлення до навчання, предмета, вчителя, дотримання єдиних вимог до учня всіма вчителями, які працюють у класі, загального порядку умов і традицій даної школи. При роботі в класі і для підтримання дисципліни необхідно враховувати наступні правила:

1. Поводьтеся так, щоб учні відчували, що ви керуєте навчальним процесом, при цьому стимулюйте їхню активність.

2. Не відволікайтеся на незначні порушення, моралізування.

3. Дотримуйтеся доброзичливого, мажорного тону, будьте уважні до кожного учня. Надавайте необхідну підтримку, відзначаєте успіхи, створюйте життєрадісний оптимістичний настрій у класі.

4. Стежте за правильністю постави, проводьте фізкультхвилинки; не допускайте перевтоми учнів.

5. Надавайте учням можливість частіше працювати у групах – це може бути стимулом до зайнятості кожного, хорошого настрою і поведінки.

6. Створюйте умови, щоб важкі, слабкі діти мали можливість відчувати себе лідерами.

7. Не принижуйте учнів, не припускайте образ сарказму. Гнів, дратівливість, імпульсивність не сприяють зміцненню дисципліни й авторитету вчителя.

8. Будьте привітними.

9. Не виявляйте антипатій до важких учнів, сподіваючись від них поганої поведінки. Діти відчують скептичне ставлення до них і часто поведуться згідно з вашими очікуваннями.

10. Не припускайте появи „любимчиків”, це створює зайві проблеми, ускладнює стосунки в колективі;

11. Умійте керувати емоціями, знайте ціну кожному слову, тонові. Не можна вимагати від дитини те, що під силу дорослому, будьте терплячими.

12. Не соромтеся виявляти почуття гумору. Можна посміятися і над собою, не вважайте себе досконалістю. Але не можна висміювати учнів. Дітям імпонує веселий, спритний, оптимістичний учитель.

13. Підтримуйте контакт з учнями поза уроками, на заняттях гуртка, позакласних заходах, спільних походах.

14. Зміцнюйте зв'язки з батьками, намагайтеся отримати від них підтримку, але не сподівайтесь, що вони вирішать проблему з дисципліною в класі. Виявляйте коректність у взаєминах з батьками. Постійна негативна

інформація, скарги псують відносини, викликають недовіру до вчителя, його можливостей, здібностей навчати й виховувати дітей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПЕДАГОГУ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ВПЛИВУ СТРЕСУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначте негативні чинники, що призводять до виникнення у Вас стресу. Намагайтеся уникати їх або за допомогою позитивного мислення змініть свої ставлення до них.

Забезпечуйте високий життєвий потенціал у здоров'ї, освіті, діяльності, сім'ї, позитивному мисленні.

Навчіться розслаблятися: тілом, думкою тощо. Стрес викликає загальну напругу. Розслаблення ж, навпаки, протидіє стресу. Уміння розслаблятися – секрет боротьби із стресом.

Зробіть паузу: зробити паузу у спілкуванні; порахувати до 10; вийти з приміщення. Такі „перерви” потрібно робити якнайчастіше в ті моменти, коли відбувається втрата самоконтролю.

При виникненні почуття тривоги або напруги, зануртеся в „тут і зараз” сконцентруйтеся на своєму диханні.

Змусьте стрес працювати на Вас, а не проти Вас, опануйте головним умінням – перетворюйте негативні події у позитивні.

Оволодіти теорією та практикою позитивного мислення. Позитивне мислення – це головний людський інструмент забезпечення здоров'я і благополуччя.

Чарівність особистості

Чарівність педагога, як особистості, перш за все полягає у мовному спілкуванні. З дітьми потрібно спілкуватися в тональності, яка імпонує їм, необхідна в даній ситуації. В майстерність мовного спілкування входять всі області зовнішнього і внутрішньої культури людини: етикет, правила поведінки, поведінка в суспільних місцях, культура побуту, взаємовідносини поза роботою, організація особистого часу, гігієна, естетичні смаки, естетичні якості, притаманні людині міміка і пантоміма. Всі педагоги повинні виробляти в собі вміння чітко і ясно висловлювати думки у спілкуванні один з одним. А саме: не говорити зайвого (берегти свій час і час іншого), бути чуйним до слова (подумати, а потім сказати). Мовне виробниче спілкування має бути: змістовним, динамічним, небагатослівним. Не допускати на роботі панібратства, пам'ятати про ввічливі звертання, про тональність спілкування, вміти володіти своїм настроєм. Від тональності мовного спілкування залежить морально-емоційний клімат в колективі. Звичні слова: добридень, будь ласка, вибачте можна сказати різним тоном – привітно, з повагою, холодно, пихато.

У роботі з батьками слід звертати увагу на культуру мовного спілкування. До батьків звертатися по імені і по батькові. Спитати про здоров'я дитини, а потім про все інше.

Вчіться та навчайте дітей правильно спілкуватись

1. Щоб навчитися правильно говорити, треба навчитися читати і слухати.
2. Читаючи, зосереджено заглиблюйтеся в зміст написаного: намагайтеся побачити, почути, зрозуміти й запам'ятати художні особливості мови, мовні звороти.
3. Збагаченню словникового запасу допоможе спеціальна робота: заведіть словник для запису нових слів, тренуйтеся в їх вимові та використанні, добирайте до них антоніми та синоніми, вивчайте слова, що використовуються в переносному значенні,
4. Намагайся не лише запам'ятати мову оратора, а й прийоми її побудови.
5. Стежте за тим, щоб у розповіді не було слів-паразитів, не використовуйте непотрібних повторів — це збіднює мову.
6. Стежте за побудовою речень, не вживайте складних конструкцій.
7. Щодня читайте вголос по 15—20 хв., усвідомте зміст тексту, поміркуйте, де зробити паузу, поставити наголос, якого емоційного відтінку надати мові.

Заповіді класного керівника

Поради щодо встановлення довіри між проблемним підлітком і класним керівником

1. Уважно вислухайте дитину, прагніть до того, щоб підліток зрозумів, що він вам не байдужий і ви готові зрозуміти і прийняти його. Не перебивайте і показуйте свого страху. Відносьтесь до нього серйозно, з повагою.
2. Запропонуйте свою підтримку і допомогу. Постарайтесь переконати, що даний стан (проблема) тимчасові і швидко пройдуть. Проявіть співчуття і покажіть, що ви поділяєте і розумієте його почуття.
3. Зацікавтесь, що саме турбує підлітка.
4. Впевнено спілкуйтесь з підлітком. Саме це допоможе йому повірити у власні сили. Головне правило в роботі з дітьми – не нашкодь!
5. Використовуйте слова, речення, які будуть сприяти встановленню контактів: розумію, звичайно, відчуваю, хочу допомогти.
6. В розмові з підлітком дайте зрозуміти йому, що він необхідний і іншим і унікальний як особистість. Кожна людина незалежно від віку, хоче мати позитивну оцінку своєї діяльності.
7. Недооцінка гірша ніж переоцінка, надихайте підлітка на високу самооцінку. Вмійте слухати, довіряйте і викликати довіру в нього.

Рекомендації педагогам щодо спілкування з дітьми схильними до правопорушень

1. Проявляйте витримку під час спілкування з проблемними підлітками.
2. Терпляче і наполегливо пояснюйте неправильність їхніх поглядів і поведінки.
3. Намагайтесь переконувати і відкривати “важким” підліткам гідні та цікаві життєві перспективи.
4. Постійним повчанням не закріплюйте у підлітків, схильних до правопорушень, негативну оцінку своїх учинків.
5. Не перешкоджайте їхній участі у звичайних молодіжних об’єднаннях.
6. Уникайте надто наполегливо і безцеремонно втягувати таких підлітків в суспільні справи колективу учнів.
7. Сприяйте організації педагогами та батьками спільних масових заходів, що з’єднують підлітків з різною поведінкою, світосприйняттям, успішністю.
8. Втягуйте “важких” підлітків в суспільно корисні трудові справи, використовуючи притаманну їм завзятість в досягненні поставленої мети, прагнення до першості, частково усвідомлене почуття їхньої соціальної неповноцінності.
9. По можливості, з метою перевиховання підлітків, які вже зробили помилку в житті, змініть обставини та звичні їм форми поведінки, виказуйте їм довіру, схвалюйте їхні досягнення.
10. Виховуйте у таких підлітків вміння не тільки підкорятися, а й командувати, не принижуючи та не уражуючи інтереси однолітків.

Рекомендації вчителям із забезпечення засобів впливу на підлітка щодо поліпшення його поведінки

1. Пошук і знаходження шляхів підвищення мотивації до навчання у слабких учнів:
 - винагорода дітей за досить незначний прогрес під час навчальної діяльності, а не за досконалість в ній;
 - активне заохочення в творчій діяльності, в спорті, в різних шкільних заходах тощо.
2. Виховання теплих почуттів до школи у слабких учнів:
 - дозволяти дітям брати участь у найважливіших справах школи, наділивши їх певною часткою відповідальності.

3. Не присвоювати дітям ніяких ярликів, спиратися на заохочення, підтримку, а не на покарання:

- не бажано розділяти учнів (шляхом оголошень оцінок чи розподілу по групах), бо діти позбавляються необхідної мотивації;
- корисно знаходити сильні сторони слабких учнів і хвалити їх за те, що їм вдається.

4. В роботу школи включати більше елементів, що задовольняють соціальні інтереси підлітків:

- розширювати позашкільні форми діяльності підлітків;
- залучати їх до організації такої діяльності;
- прикладом, шляхом бесід виховувати у підлітків усвідомлення, прийняття шкільних цінностей та норм.

Рекомендації учасникам педагогічного процесу щодо підвищення самооцінки у “важких” підлітків

1. Намагайтеся створити добрі стосунки у спілкуванні з підлітком, бо їх відсутність – це причина виникнення тривожності у дитини.

2. Поважайте індивідуалізм підлітка, бо його зневага веде до появи самотності дитини.

3. Стверджуйте загальнолюдські цінності – це стане на допомогу під час появи у підлітка думок про самотність або втрати друга (друзів).

4. Частіше нагадуйте “важким” підліткам про їхні позитивні якості – це допоможе уникнути в їхній свідомості закріплення негативних оцінок щодо них самих та формування низької самооцінки.

5. Навчайте підлітка поважати свою гідність, розуміти свої вчинки, виховувати самоповагу, позитивне ставлення, розуміння, терплячість до оточуючих, їхніх оцінок щодо самого підлітка.

6. Сприяйте розвитку процесу самореалізації – активній праці самого підлітка щодо розвитку своєї особистості.

7. Створюйте умови щодо формування у підлітків інтересу до того, якими вони стануть у майбутньому – це могутній фактор саморозвитку “важкого” учня.

8. Допомагайте “важким” підліткам знайти свої життєві цілі – це зможе усунути багато проблем під час їхнього виховання.

Для підвищення мотивації учнів пропонується:

- забезпечити в учнів відчуття просування вперед, переживання успіху в діяльності, для чого необхідно правильно підбирати рівень складності завдань і заслужено оцінювати результат діяльності;

- використовувати всі можливості навчального матеріалу для того, щоб зацікавити здобувачів освіти, ставити проблеми, активізувати самостійне мислення;
- організувати співробітництво учнів на уроці, взаємодопомогу, позитивне ставлення класу до предмета і навчання в цілому;
- самому правильно формувати стосунки з учнями, бути зацікавленим у їхніх успіхах, мати авторитет;
- бачити індивідуальність кожного учня, мотивувати кожного, спираючись на вже наявні в учня мотиви;
- деяких учнів доводиться змушувати вчитися, постійно заохочувати чи карати, залучати батьків для спільного контролю.

Пам'ятка для педагогів як сприяти саморозвитку учнів

1. Оцінювати реальні можливості здобувачів освіти, рівень їхньої підготовки. Здійснювати індивідуальний підхід у керівництві саморозвитком.

2. Кількісний та якісний аналіз рівня навчальних досягнень з кожної предметної теми допоможе дати за необхідності рекомендації кожному учневі щодо корекції знань, стимулювати так звану ближню мету саморозвитку - ліквідацію прогалин.

3. Учням, що мають утруднення в самостійному визначенні особистих проблем, пропонувати чіткий алгоритм, виконання покрокових дій щодо корекції з наданням конкретних рекомендацій: що саме потрібно вивчити, які джерела інформації при цьому можна використати, які практичні заняття, вправи, досліді, задачі, завдання виконати для розвитку вміння застосовувати набуті знання в стандартних і нестандартних ситуаціях.

4. Учням з низькою готовністю до здійснення саморозвитку пізнавальної діяльності необхідно надавати конкретнішу інформацію про можливості здійснення діяльності, можливо, навіть вказувати на сторінки тих чи інших джерел, які потрібно опрацювати. При цьому давати гімназістам можливість вибору завдань, способів діяльності з переліку запропонованих.

5. Саморозвиток виникає тоді, коли учень на основі знань і вмінь, отриманих у процесі навчання та виховання виявляє недостатність наявних знань для вирішення певної проблеми. Отже, необхідно створювати саме такі ситуації, які спонукають учня до самостійного пошуку вирішення проблем, розвивають його ініціативу звернення до додаткових джерел пізнавальної інформації, формують його самостійність. Діяльність школярів переходить на рівень самоорганізації і саморегуляції.

6. Проблему управління пізнавальною діяльністю учнів слід розв'язувати так, щоб школяр був не об'єктом, а суб'єктом навчання.

СПІЛКУВАННЯ З ВАЖКИМИ БАТЬКАМИ. ЯК НЕ ДАТИ ЗАГНАТИ СЕБЕ В КУТ

Кожен учитель розуміє вираз «важкі батьки», тому що педагоги точно знають, що не тільки діти можуть бути важкими. Іноді мами і тата скандалять, іноді телефонують у такий час, коли і близькі люди зателефонувати не наважаться. Є такі батьки, які вимагають, щоб ви ставилися до їхньої дитини особливо уважно або ставили тільки високі бали. Як правильно поводитися вчителю, спілкуючись з батьками, які часом поводяться так, що їхня поведінка заводять у глухий кут? Розглянемо кілька таких ситуацій і знайдемо для них гарні й правильні рішення.

Розгніваний тато практично вривається в клас або вчительську. Він гнівно вигукує різкі фрази, звертаючись до вас, можливо, навіть ображає вас або школу. Ви не очікували такого нападу, не розумієте, у чому справа. Як з гідністю обернути подібну ситуацію на свою користь? Справа відбувається при дітях? Головне завдання — відвести розгніваного батька подалі від дитячих очей і вух. Але що робити, якщо такий батько вас абсолютно не чує? Розмовляти варто тільки короткими фразами, спокійним, але в той же час досить гучним і впевненим голосом.

- Пройдемо зі мною. Говорити ми будемо в іншому місці.

Або ось так:

- Вийдемо звідси. Зараз ми підемо в учительську і там спокійно поговоримо.

Агресивні люди поводяться напористо, але вони не очікують від вас спокійної впевненості у відповідь. А що робити, якщо тато продовжує кип'ятитися, і ви не можете вивести його «з поля бою»? Різно поверніться спиною і йдіть геть.

Як правило, приголомшений нападник мимоволі буде змушений піти за вами. І тут вже позиції змінюються. Він бачить вашу спину, але не обличчя. У вас є час прийти до тями, а його позиція нападника перетворюється на залежну.

Не займайте таку позицію, у якій ви будете сидіти, а батько стояти, нависаючи над вами. Позиції повинні бути «на рівних». Тому краще розмовляти стоячи. Потік негативу не припиняється, але ви не чуєте ніяких конструктивних запитань чи ідей? Тоді скористайтеся гарним прийомом: скажіть, що вам потрібно піти ненадовго. Цей прийом допомагає збентежити співрозмовника. Той втрачає ґрунт під ногами, адже ви йдете, і йому якийсь

час буде просто ні на кого нападати. Коли ви повернетесь, його запал уже достатньо спаде, і можна переходити до конструктивної розмови, вести яку вже будете ви.

За час вашої відсутності ви зможете продумати свої питання, які повинні бути чіткими і зрозумілими. Не варто говорити агресору, що з вами не можна розмовляти в такому тоні, що тут школа і т.ін. Краще сказати, що ви бачите, як він розгніваний і вам потрібно дізнатися причину. Але попросіть його припинити кричати і спокійно розповісти, у чому справа.

Маленький секрет: приходячи до школи, батько відчуває все те, що він переживав у дитинстві, коли був школярем. І якщо він раніше боявся вчителів, виступи біля дошки, повернення батьків зі зборів, то, змушений приходити до школи з приводу своєї дитини, він, уже дорослий, виливає свої старі образи на вчителів свого чада. Така дитяча позиція рідко буває конструктивною, тому не варто продовжувати бесіду занадто довго. І взагалі, якщо ви розумієте, що розмовляти з таким батьком вам занадто складно, ви спокійно можете покликати когось на допомогу — завуча, директора і навіть охоронця. Їхня присутність напевно заспокоїть розгніваного батька.

Батьки учнів телефонують вам у пізній час, незважаючи на вихідні та свята. Причому, розмови рідко бувають короткими. А вам ніяково сказати, що ви втомилися або вам потрібно робити сімейні справи.

Правила гри — ось що вам потрібно. І робити це варто на самому початку вашого знайомства з батьками. Ви берете новий клас. На першій зустрічі з батьками або на зборах закладаються основи ваших з ними стосунків. І саме тоді ви повинні розповісти їм про те, як буде вибудовуватися ваше спілкування: коли вони зможуть прийти до школи, щоб поставити вам питання про дитину, коли зможуть вам зателефонувати. Ось тут ви і повідомляєте, що телефонувати вам можна в будь-який будній день до 19 години (час, звичайно ж, ви встановлюєте самі, але межі не повинні бути занадто тривалими). Не дозволяйте батькам класу телефонувати вам занадто пізно. Ви повинні дати зрозуміти батькам, що готові завжди їх вислухати, зрозуміти і допомогти. Але ви так само повинні з перших хвилин спілкування показати батькам, що у вас є недоторканий час і витримати ту дистанцію, яка надалі не дасть їм турбувати вас вечорами.

Якщо ж деякі батьки все ж телефонують вам занадто пізно, то скористайтесь можливістю ще раз встановити межі вашого спілкування. Запитайте, що мама чи тато хотіли запитати, але не відповідайте на питання зразу, а домовтеся, що зателефонуєте завтра в робочий час. Будьте ввічливі, але тверді у своєму намірі не продовжувати розмову занадто довго. Дайте

зрозуміти, що зараз поспішаєте, зайняті якоюсь важливою справою або відпочиваєте.

Але якщо вам не вдається згорнути розмову відразу і вона затягується на годину або навіть більше? Вам ніяково перервати співрозмовника, але ви не бачите можливості її закінчити, оскільки співрозмовник весь час говорить. Простий, хоча, можливо, не надто коректний спосіб — імітувати «обрив зв'язку». Ви можете перетелефонувати і продовжити розмову, але так ви перехопите ініціативу. Ви зможете сказати, що із задоволенням поспілкуєтесь зі співрозмовником в інший час, але не сьогодні. Будьте наполегливі і не попадайтеся на вудку любителя поговорити. Якомога швидше згортайте розмову і кладіть слухавку.

Що робити, якщо батьки звинувачують вас у недостатній якості викладання, у тому, що ви занадто погано вчите їхню дитину? Низький рівень знань, погані оцінки... Прикро?

Такі слова чути особливо прикро. Адже ви працюєте, не покладаючи рук, намагаєтеся допомогти і навчити кожну дитину. Розгубленість, образа — ось почуття, які відчуває вчитель у цей момент. І хочеться спростовувати слова батьків, довести, що це не так. Але ж подібні нападки найчастіше бувають результатом завищених вимог до дитини, бажанням бачити свою дитину найрозумнішою і найкращою. І це не стільки каміння у ваш город, скільки невпевненість у своїх батьківських силах, відчуття, що здібності дитини недостатньо гарні. Не завжди те, що кажуть батьки, і є істинним сенсом їхніх претензій. Переверніть ситуацію.

Для початку вислухайте батьків. Дозвольте їм виговоритися, при цьому ставте навідні запитання:

- Чому ви так думаєте?
- Як ви вважаєте, що саме не розуміє ваша дитина?
- Чи хочете ви прийти на урок, щоб подивитися, як проходить навчання?

Ваша відкритість завжди розташує до вас співрозмовників і скаже їм про те, що ви не згодні з їхньою думкою.

Деякі вчителі вважають, що «кращий спосіб захисту — напад». Вони звинувачують батьків у тому, що ті не виконують з дитиною домашні завдання, проводять з нею занадто мало часу. Але така розмова не буде конструктивною. Вам краще обмежитися короткою розповіддю і парою ілюстрацій до неї. Батьки позбавлені можливості побачити навчальний процес. Дозвольте їм бути присутніми на уроці. Поясніть батькам те, що вони можуть не зрозуміти. Розкажіть об'єктивно про здібності дитини, не забудьте знайти щось позитивне, адже якщо ви будете говорити лише про погане, то ваша розмова закінчиться ще гірше, ніж почалася. Покажіть дитячі зошити і

прокоментуйте їх. Розкажіть, як оцінюєте роботи, чому саме так, на що батькам слід звернути увагу. Підкресліть, що ви — не противники, а союзники, одна команда, мета якої — дати дитині гарну освіту, підготувати її до життя, не забути про душевні якості.

Найголовніша формула успіху — знання, як спілкуватися з людьми. (Т. Рузвельт)

Найважче навчитися спільної мови. (А. Кумор)

Форми і стратегії завершення та вирішення конфліктів

Помовчіть, зробивши паузу. Це допоможе вам обрати розумну тактику. Час допомагає забути те, що нас дратує.

В конфліктних ситуаціях дуже часто хочеться постояти за себе і дати достойну відсіч. Тому ми так сильно переживаємо за те, що говоримо чи робимо в подібних ситуаціях. Але якщо ви попали в таку ситуацію, спробуйте скористатися порадою психолога Сильвії Бурстин «не відповідай одразу — краще почекати і подивитися, що буде далі».

Не грайте гру «Хто винен?». Конфлікт, як правило є результатом цілої серії подій. Це схоже на ефект доміно. В кінцевому результаті не можна винуватити тільки одну людину. Спочатку стається одне, потім друге, потім третє. В кінцевому результаті стається те, що стається.

Не піддавайтеся настрою іншої людини.

Злість руйнує ваш розум. У стані злості неможливо конструктивно думати і шукати креативне рішення виходу із складної ситуації.

Вчитель з медитації Норман Фішер стверджує: що б з нами не відбувалося, головною проблемою в конфліктних ситуаціях є наша злість. Вона створює хмару емоцій, яка заважає дати врівноважену і переконливу відповідь. Попрацюйте над собою: промедитуйте, зробіть гімнастику, прогуляйтеся на свіжому повітрі — дайте собі можливість відволіктися від проблеми. Робіть що завгодно, але перш ніж розбиратися з кимось, розберіться самі з собою.

Не старайтеся зрозуміти дії іншої людини. Спитайте себе, якби інша людина спробувала зрозуміти, про що ви зараз думаєте або чому ви робите зараз те, що робите, наскільки близькими до правди були б його догадки? Ніхто крім вас не знає, що відбувається у вашій голові. Так навіщо старатися зрозуміти те, про що думає твій співрозмовник? Скоріше всього ви будете неправі, а це значить, що ви надарма витратите час.

Ваші думки це ще не факт. Наше тіло гостро переживає наші емоції – страх, напругу, тривогу чи стрес. Ми відчуваємо емоції на фізичному рівні і часто сприймаємо свої відчуття, як підтвердження того, що наші думки – це факт. « Невже я б почував себе так погано, якби не був правий?» Тібетський вчитель Цокні Рінпоче в ситуації, коли нас охоплює тривога, покаяння, страх чи злість, радить пам'ятати, що емоційний і фізичний стан, які ми переживаємо «реальні, але неправдиві».

Як ви можете використати цю ситуацію для особистісного росту? Психолог Тара Бреч стверджує, що зациклюючись на злості, ображаючись на чийсь слова чи дії, засуджуючи співрозмовника ми поповнюємо свій особистий запас страждань. Ситуація + наша реакція = страждання. Розбираючись зі своїми почуттями і запитуючи чому нас так сильно зачіпає та чи інша ситуація і що ці почуття говорять про нас самих – це чудовий час дізнатись про себе щось нове. Ситуація + роздуми + мисленева присутність «тут і тепер» = внутрішній ріст.

Ніколи не дозволяйте іншим збити себе з толку, навіть самому собі. Те що було, те минуло. Згадуючи про минуле, ми часто стараємося зрозуміти, що можна було зробити інакше, щоб попередити конфлікт і його неприємні наслідки, але те, що було вчора, воно залишається в минулому, а в минулому ми нічого змінити не можемо.

Навчіться пробачати заради власного блага. Психолог Джек Корнфілд радить « Не вартує бути вірним своїм стражданням». Ми дуже вірні своїм переживанням і думкам про все погане, що з нами відбувалось. Так це було, так це жахливо, але невже це єдине, що формує вас як особистість? Ми пробачаємо інших заради того, щоб звільнитися від особистих страждань, перестати триматися за минуле і жити далі.

Зробіть півтора хвилину перерву. Щоб звільнити розум, потрібно розірвати хід своїх думок. Нейропсихіатр Ден Сігал стверджує, що «за 90 секунд емоція піднімається і спадає, як хвиля біля берега». Тому людині потрібно 90 секунд, щоб вийти з будь-якого стану. За 90 секунд спробуйте вдихнути і видихнути 15 разів – щоб не думати про людину або ситуацію, яка вас роздратовала. Це допоможе розірвати міцне коло – і разом з ним владу, яку мають над вами ваші негативні емоції

Відповідайте кривднику добром.

Пам'ятайте, що краще зосереджуватись не на грізні, а квітах, які з'являться завдяки їй.

